

**Ocena dorobku naukowego dr Agnieszki Kamyk-Wawryszuk
w związku ze wszczęciem w Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy
postępowania o nadanie stopnia doktora habilitowanego**

Doktor Agnieszka Kamyk-Wawryszuk ukończyła w 2005 r. wyższe studia magisterskie w Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu w zakresie edukacji ustawicznej. Po jedenastu latach uzyskała w Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy stopień doktora nauk społecznych na podstawie rozprawy *Macierzyństwo w narracjach kobiet samotnie adoptujących dziecko*. Po uzyskaniu stopnia doktora rozpoczęła pracę zawodową na Wydziale Pedagogiki Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy. Od pierwszego roku pracy w 2017 do chwili obecnej, intensywnie uzupełnia swoje kwalifikacje w ramach studiów podyplomowych i licencjackich.

Wiodące osiągnięcie naukowe: Agnieszka Kamyk-Wawryszuk, *Dzieci z rzadkimi chorobami neurologicznymi. Zasoby oraz potrzeby edukacyjne i komunikacyjne*, Bydgoszcz 2023, Wydawnictwo Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy.

W monografii Habilitantka zwróciła uwagę na wrażliwy temat schorowanych dzieci, ich zasobów i potrzeb komunikacyjnych oraz edukacyjnych. Jak podkreśla „zainteresowanie obejmujące zagadnienia funkcjonowania dzieci ze zdiagnozowanymi chorobami rzadkimi z każdym rokiem się rozbudowywało i pogłębiało” (z Autoreferatu). Doniosły i frapujący problem dziecięcych zasobów w sytuacji choroby należy do ciekawszych w naukach społecznych, co świadczy o znaczeniu rozważanego w monografii zagadnienia, a początki edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej w zdecydowany sposób profilują późniejsze dziecięce funkcjonowanie, co także przemawia za podjęciem badań w tym obszarze. Zróżnicowany przebieg rzadkich chorób neurologicznych przyczynia się do zmiany myślenia o zindywidualizowanych strategiach działania. Uwrażliwia na spersonalizowany obraz zasobów i potrzeb chorych dzieci oraz dostrzega znaczenie zapośredniczonego środowiska wychowawczego i edukacyjnego. Stwarza szansę na wdrożenie działań edukacyjnych o charakterze włączającym z wyraźnie zaakcentowaną podmiotowością oraz autonomią dziecka z chorobą przewlekłą i/lub niepełnosprawnością. Omówione w rozprawie zagadnienia przedstawię w trzech obszarach problemowych: (1) strategię wyjaśniania naukowego, (2) projektowanie badań naukowych, (3) opis postępowania i analiza wyników badań.

STRATEGIE WYJAŚNIANIA NAUKOWEGO

Przyjęte przez habilitantkę założenia teoretyczne odnoszą się do mało rozpoznanego zagadnienia naukowego, jakim są zasoby oraz potrzeby edukacyjne i komunikacyjne dziecka z rzadką chorobą neurologiczną, współwystępującą z niepełnosprawnością intelektualną. To nowe podejście otwiera przestrzeń do „wysłuchiwania się” w dziecięce rozumienie świata. Wiedzę, jaką można czerpać z podjętych przez Habilitantkę badań potrzeb edukacyjnych i komunikacyjnych, cechuje zupełnie odmienne ujęcie tych zjawisk, przeciwstawiające się dotychczasowym przekonaniom o dziecku w kategoriach deficytów. Zainicjowana zmiana myślenia o możliwościach edukacyjnych ucznia z chorobą rzadką, diagnozowania jego zasobów, jak i pojawiającej się coraz częściej w kręgach terapeutów i pedagogów specjalnych dyskusji na temat neuroróżnorodności uczniów, stanowi przełom w podejściu do tworzenia środowiska edukacyjnego. Nowe myślenie o spersonalizowanej ścieżce wsparcia dziecka

zakorzenione jest w odmiennym sposobie pojmowania rzeczywistości, której nie da się zamknąć w mechanistycznym paradygmacie i zestawie twierdzeń tworzących jedyną (słuszną) reprezentację świata. Zgadzam się z Habilitantką, że w obliczu „cichej dyskryminacji” sytuacja dzieci z rzadkimi chorobami neurologicznymi wymaga nieustannego definiowania. Standardowo epikryzy zawarte w dokumentacji medycznej, skupiają się przede wszystkim na deficytach i zaburzeniach, jakich doświadcza dziecko. Możliwości rozwoju i propozycje wsparcia często zostają przemilczane. Jak podkreśla Habilitantka dotychczas w Polsce nie ukazały się publikacje opisujące zasoby i możliwości ucznia szkoły podstawowej z rozpoznaną rzadką chorobą neurologiczną.

W obliczu tych zagadnień zachęcam Habilitantkę do lektury zaproponowanego przez psychologów ujęcia *upośrednianego uczenia się*, rozumianego jako wzajemne uczenie się od kogoś i przy udziale kogoś, mające charakter kulturowy, wspierający, a nie schematyzujący, indoktrynujący. Opisaną koncepcję rozwoju poznawczego dziecka w ujęciu J. Piageta, proponuję wzmocnić tymi rozważaniami. To, jak dziecko w roli ucznia rozumie rzeczywistość i kim się w niej staje, zależy nie tylko bezpośrednio od „gotowości” umysłowej i indywidualnego wysiłku intelektualnego, ale również, pośrednio, od środowiska edukacyjnego i oddziaływań społeczno-kulturowych, w tym porozumiewania się w środowisku rodzinnym i instytucjonalnym.

Odkrywczym ujęć w tym zakresie dostarczają doniesienia w ramach teorii społeczno-kulturowych oraz teorii wzajemności: teoria zapośredniczonego przez narzędzia i znaki doświadczania rzeczywistości Lwa S. Wygotskiego, model uzgadniania znaczeń Jerome’a S. Brunera, *epizody wspólnego zaangażowania* H. Rudolpha Schaffera, społeczne interakcje typu *tutoring* Davida Wooda, teoria *doświadczenia upośrednianego uczenia się (mediated learning experience)* Reuvena Feuersteina i Pniny S. Klein, a także koncepcja intersubiektywnego uczenia się przez *podzielanie znaczeń (sharing of meaning)* Ragnara Rommetveita. Wymienione teorie mimo istotnych różnic pozostają wzajemnie koherentne – dopełniają i pogłębiają refleksję o inspirującym środowisku edukacyjnym.

PROJEKTOWANIE BADAŃ NAUKOWYCH

Przyjęta przez Habilitantkę strategia badawcza wyrasta z jakościowego podejścia krytyczno-emancypacyjnego. Jest ono przejawem nowego rozumienia zjawisk, dla których dotychczasowe modele badawcze okazują się niewystarczające. Uwolnione od restrykcyjnych, arbitralnie narzuconych i bezwzględnie egzekwowanych procedur, przeciwstawiając się klasycznym badaniom ilościowym, wskazuje nowe obszary badawcze i tworzy podwaliny pod całkowicie odmienne postrzeganie zasobów i potrzeb edukacyjnych i komunikacyjnych dzieci z rzadkimi chorobami neurologicznymi. Jakościowe podejście krytyczno-emancypacyjne pomogło Habilitantce dostrzec w dyskursie publicznym białe plamy tzw. „puste-znaczące” (E. Laclau 2004: 67), czyli wątki, które zostały wykluczone i zniknęły z obszaru oddziaływań szkoły w obliczu włączenia dziecka chorego w obszar oddziaływań edukacyjnych.

Typ, charakter, sposób organizowania badań właściwych podejściu jakościowemu mają szczególne znaczenie w rzeczywistości edukacyjnej, jeśli się ją widzi w całej złożoności i zmienności oddziaływań, skomplikowanych uwikłań i wielowymiarowych skutków, a więc jako pole różnorodnie zdeterminowanych zdarzeń. Z tej perspektywy Habilitantka podjęła próbę wskazania jednego z możliwych sposobów rozważania rzeczywistości, która konstytuuje się na przecięciu wiedzy publicznej, wystandaryzowanej i utwierdzonej w powszechnym myśleniu o dzieciach z rzadkimi chorobami neurologicznymi i wiedzy osobistej opiekunów dziecka, zanurzonej w ich indywidualnym, nieustannie wzbogacanym doświadczeniu. Głównym celem badań Habilitantka uczyniła scharakteryzowanie zasobów i potrzeb komunikacyjnych oraz edukacyjnych dziecka (cel teoretyczny) oraz opracowanie propozycji zasad wspomagania dziecka w wieku szkolnym ze zdiagnozowaną rzadką chorobą

neurologiczną oraz działań, które terapeuta może zastosować podczas prowadzonej terapii pedagogicznej (cel praktyczny).

Aby rozpoznać potrzeby komunikacyjne i edukacyjne oraz zidentyfikować zasady wspomaganie dziecka w wieku szkolnym ze zdiagnozowaną rzadką chorobą neurologiczną, Habilitantka posłużyła się teoriami: samoopieki Dorothei Orem i zachowania zasobów Stevana Hobfolla. Skoncentrowana na paradygmacie pozytywnego ukierunkowania myślenia o osobach z chorobą, ale także opisanie wytycznych odnoszących się do ich wsparcia w tym procesie, przyjęła założenia teoretyczne Ireny Obuchowskiej. Tym samym pytania o defekty (braki i dysfunkcje) zastąpiła pytaniami o sprawności dziecka i jego możliwości. Opisując proces identyfikowania zasobów i potrzeb, wyróżniła problemy szczegółowe, które ujawniają się w czterech obszarach: organizacji nauczania, dydaktycznym, w obszarze klasy i społecznym.

Wyznaczone obszary analizy materiału zgromadzonego z wywiadów w trakcie wizyt domowych i online, obserwacji uczestniczącej i analizy dokumentów pozwoliły uzyskać rozeznanie w zasobach i potrzebach dzieci. Umożliwiły sformułowanie postulatów i „mapy” kierunków, wskazujących sposoby uwzględniania możliwości dziecięcego dziecka. Pozwoliły także określić spersonalizowany obraz zasobów i potrzeb dzieci i ich rodzin w obliczu choroby z perspektywy pedagogicznej. W kontekście sformułowanych problemów badawczych, rodzą się pytania o redakcję obszarów problemowych: zamiast organizacji nauczania, dydaktycznego, klasy, społecznego, proponuję obszary dotyczące dziecka w roli ucznia, kolegi, wychowanka, osoby chorej. Takie sprobematyzowanie ułatwiłoby określenie zakresów badań (opisane w pracy cztery obszary krzyżują się semantycznie).

Przyjęta przez Habilitantkę strategia badawcza wymaga dopełnienia rozważań metodologicznych kilkoma uwagami o swoistych warunkach gromadzenia danych, wynikających z natury tych obszarów badawczych. W trakcie badań zakresy poddawane analizie, okazały się niewystarczające: zbierany materiał wykroczył poza ustalone granice, a dostarczał wielu interesujących sygnałów i informacji, które wydawały się istotne dla rekonstrukcji zasobów i potrzeb chorych dzieci. Pewną niedogodność wynikającą z poszerzonego w ten sposób pola badawczego i rozluźnienia (w istocie pozornego) rygorów badawczych usprawiedliwia, a faktycznie neutralizuje, przyjęta w badaniach jakościowych zasada rekonstruowania ścieżek rozwojowych dziecięcego dziecka. Koncepcja ta dopuszcza, a nawet uznaje za uzasadnione, skonstruowanie własnych strategii badawczych i badanie zjawisk jako „warunków możliwości”, co wiąże się z uwikłaniem refleksji naukowej w całą kontekstualną, dynamiczną i wielopostaciową złożoność procesów zachodzących w rzeczywistości. Pozwala uwzględnić różnorokie oddziaływania na badane zjawiska, które mają źródła zarówno w indywidualnych, jak też oficjalnych, zorganizowanych instytucjonalnie (w szkole) wpływach i doświadczeniach.

Taka różnorodność oddziaływań, a często także ich zmienność, siłą rzeczy oznacza nieostateczność, niestałość rozstrzygnięć, zgodę na dynamiczne traktowanie, nawet ewolucję wcześniej zaprojektowanego postępowania badawczego. W tym celu Habilitantka zmodyfikowała narzędzia już istniejące (m. in. Kwestionariusz wywiadu z rodzicami dotyczący oceny funkcjonowania motorycznego i poznawczego do 12 miesiąca życia dziecka z rzadką chorobą neurologiczną na podstawie narzędzia diagnostycznego do wykorzystania we wczesnej interwencji neurologopedycznej autorstwa Joanny Błażejewskiej - Ziory) oraz stworzyła narzędzie autorskie: Indywidualne Potrzeby Edukacyjne Dzieci z Rzadkimi Chorobami Neurologicznymi.

Pozytywna, nacechowana otwartością postawa badawcza Habilitantki pozwalała obserwować nie tylko zstana rzeczywistość, ale częstokroć sam proces powstawania, wyłaniania się obrazu świata chorych dzieci i ich rodzin. Tak powstające spersonalizowane obrazy zasobów i potrzeb dzieci stają się najpierw nieświadomym, a następnie świadomym narzędziem indywidualnej interpretacji rzeczywistości. Implikacje procedury badawczej – ujawniły, rolę w jakiej Habilitantka występowała - interpretacyjnie zaangażowany obserwator-jako-uczestnik.

Obserwacja uczestnicząca i refleksja pozbawione redukcjonistycznego nastawienia stworzyły nieocenione możliwości uchwycenia zaskakujących, niestereotypowych reakcji i uwzględnienia ich jako wartościowych (choć niekoniecznie reprezentatywnych) w całym obrazie zjawisk poddanych badaniu. Umożliwiły Habilitantce usytuowanie się wewnątrz obserwowanych zjawisk, w bliskich relacjach z badanymi dziećmi i ich rodzinami, które się zacieśniały, w miarę jak prowadziła rozciągnięte w czasie badania. Sprzyjało to integrowaniu się z ich życiem. Obserwacje skoncentrowała wokół inicjowanych według własnego projektu obszarów problemowych: fizycznego, dydaktycznego, klasy szkolnej i społecznego.

OPIS POSTĘPOWANIA I ANALIZA WYNIKÓW BADAŃ

Przeprowadzone przez Habilitantkę badania wskazały, że każde dziecko z rzadką chorobą neurologiczną, bez względu na stopień zaawansowania choroby ma zasoby komunikacyjne i edukacje. Zasoby i potrzeby dziecka ze zdiagnozowaną rzadką chorobą neurologiczną Habilitantka badała w czterech obszarach problemowych (fizycznym, dydaktycznym, klasy szkolnej i społecznym), które stały się rodzajem kierunkowskazów podczas rekonstruowania ich obrazu w wieku niemowlęcym, poniemowlęcym, przedszkolnym, młodszym wieku szkolnym w aspekcie rozwoju motorycznego, poznawczego, społecznego i emocjonalnego oraz rozwoju mowy i komunikacji (w relacji rodzic-dziecko, rodzeństwo-dziecko w naturalnym, bezpiecznym dla niego otoczeniu).

Wszystkie badane dzieci w obszarze fizycznym ujawniły potrzeby: stosowania aktywizujących metod i form pracy dydaktycznej i terapeutycznej, wykazywania się samodzielnością oraz poradzenia sobie z barierami architektonicznymi w budynku szkolnym.

W obszarze dydaktycznym niezwykle istotne znaczenie miały: indywidualizacja tempa pracy do możliwości dziecka (przerwy zaplanowane w trakcie pracy), komunikacyjność: stosowanie krótkich i czytelnych komunikatów, wspomaganie się narzędziami do komunikacji alternatywnej, rozwijanie zainteresowań, zdobywanie doświadczeń, zwracanie uwagi na postępy dziecka.

Obszar klasy szkolnej, obejmował potrzeby dzieci w zakresie: wzmacniania poczucia własnej wartości w czasie zajęć indywidualnych i w grupach, bycia członkiem zespołu klasowego, posługiwania się metodą komunikacji alternatywnej dostępnej i łatwej w obsłudze dla rówieśników.

W obszarze społecznym dzieci ujawniały potrzeby: uczestnictwa w spotkaniach, podejmowania działań i aktywności poza terenem szkoły, nawiązywania bliskich relacji z koleżanką/kolegą, przyjacielem, bycia niezależnym w nawiązywaniu kontaktu z innymi (brak tłumacza w postaci rodzica lub nauczyciela) oraz uznania swojej indywidualności.

Z badań habilitantki wynika, że zasobem każdego badanego dziecka była obecność zachowań komunikacyjnych:

- obecna reakcja na swoje imię i rozumienie komunikatów z otoczenia - znaczeń słów i złożonych wypowiedzi (dzieci z zespołem Retta i Dravet),
- słuchowe śledzenie rozmowy dorosłych oraz formułowanie pytań z wykorzystaniem zachowań komunikacyjnych lub wybranej metody komunikacji alternatywnej (dzieci z zespołem Retta i Dravet),
- możliwość nawiązywania kontaktu wzrokowego (dzieci z zespołem Retta i Dravet),
- zachowania komunikacyjne oparte na wzroku i pojedynczych wokalizacjach oraz sygnalizowanie odczuwanych emocji z wykorzystaniem napięcia ciała (dziewczynka z leukodystrofią gąbczastą),
- naprężenie ciała jako wyraz odczuwanej deprywacji (chłopiec z zespołem Dandy-Walkera),
- piski i jęki jako sygnał do zgłoszenia deprywacji potrzeb, płacz i napięcie ciała jako sygnał dyskomfortu lub bólu (chłopiec z chorobą Battena).

Jak dowodzi Habilitantka, to, czy dziecko ujawni zasoby i potrzeby zarówno komunikacyjne, jak i edukacyjne może zależeć od klimatu szkoły (relacji z nauczycielami, rówieśnikami z klasy), jak i systemu pracy w danej placówce edukacyjnej. Badania dowodzą, że większość badanych nauczycieli system organizacji szkoły ogólnodostępnej uważa za przystępny do pracy z dziećmi z chorobą rzadką.

Przeprowadzone badania Habilitantka podsumowuje konkluzjami, mającymi znaczenie dla praktyki edukacyjnej: stworzenie na stronie Ministerstwa Edukacji i Kuratorium Oświaty zakładki z listą placówek, które mają doświadczenie w pracy z uczniem z chorobą rzadką; założenie blogu eksperckiego, zapewnienie konsultacji online dla nauczycieli i dyrektorów placówek edukacyjnych, wzmocnienie zasad współpracy szkoły ze specjalistami z ochrony zdrowia, zapewnienie dziecku miejsca, w którym będzie miało możliwość w osobności poddać się danemu zabiegowi. Równie ważne okazały się zasad wspomaganie uczniów z rzadkimi chorobami neurologicznymi na etapie edukacji wczesnoszkolnej, które zdaniem Habilitantki oparte są na czterech filarach: 1) empatycznym wsparciu emocjonalnym w złożonej i niepowtarzalnej sytuacji choroby, 2) dostosowaniu organizacji nauczania, 3) zindywidualizowaniu metod nauczania i 4) środków dydaktycznych oraz indywidualnych pomocy dydaktycznych do możliwości dziecka. Przeprowadzone badania ukazały obszar dotychczas nieobecny w perspektywie badawczej. Ujawniły konieczność zintegrowania koncepcji potrzeb edukacyjnych dziecka chorego i edukacji włączającej z dorobkiem poruszającym problematykę edukacji i terapii dziecka z chorobą przewlekłą.

Podsumowując, przyjęte strategie wyjaśniania naukowego, zrealizowany projekt badań naukowych oraz opis postępowania i analiza wyników badań, dowodzą, że wiodące osiągnięcie naukowe doktor Agnieszki Kamyk-Wawryszuk na gruncie edukacyjnym jest oryginalne pod względem sformułowanej problematyki, warsztatu metodologicznego (który znalazł wyraz w trybie wykorzystania i interpretowania materiału empirycznego) i wyników, które stanowią znaczący wkład w dotychczasowe ustalenia naukowe.

Inne osiągnięcia naukowo-badawcze

W polu swoich zainteresowań naukowo-badawczych Habilitantka wymienia dwa obszary: (1) dziecko z chorobą rzadką jako uczeń - jego potrzeby i możliwości wsparcia w systemie edukacji oraz (2) mowa i komunikacja dziecka z chorobą rzadką, które dopełniają tematycznie wiodące osiągnięcie zgłoszone w postępowaniu. Doniesienia badawcze zostały opublikowane w znaczących czasopismach zagranicznych.

W badaniach Habilitantka posługuje się dwiema strategiami badawczymi: ilościowymi (sondażem diagnostycznym) z zastosowaniem autorskich narzędzi dotyczących oceny funkcjonowania dziecka z CdC oraz zachowań komunikacyjnych dziecka z CdC a także jakościowymi (studium indywidualnego przypadku) z wykorzystaniem obserwacji uczestniczącej dziecka, wywiadu z rodzicem i analizy dokumentów pedagogicznych i psychologicznych dziecka.

W podjętych badaniach Habilitantka formułuje wnioski znaczące dla praktyki edukacyjnej o konieczności personalizacji strategii nauczania i indywidualizacji oddziaływań terapeutycznych, szczególnie w przypadku dzieci uzależnionych w codziennym funkcjonowaniu od sprzętu medycznego. Przeprowadzone badania upoważniają Habilitantkę do sformułowania katalogu potrzeb edukacyjnych dzieci z chorobami rzadkimi w roli przedszkolaka i ucznia. Ich doniesienia są wspierające zarówno dla pedagogów specjalnych, opiekunów, rodziców i ich dzieci. Mogą również okazać się doniosłe dla przyszłych nauczycieli (Habilitantka dokonała analizy modułów w programach kształcenia na kierunku pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna na wybranych siedmiu uczelniach wyższych w Polsce).

W obszarze drugim zogniskowanym wokół mowy i komunikacji dziecka z chorobą rzadką zajmuje się strategiami komunikacyjnymi dzieci oraz ich umiejętnościami rozpoznawania potrzeb. Stawia tezę, że „brak możliwości porozumiewania się z wykorzystaniem mowy werbalnej nie świadczy o braku możliwości komunikowania się z najbliższym otoczeniem. Może ono odbywać się z wykorzystaniem zachowań komunikacyjnych, które będą w przyszłości stanowiły element bazowy do bycia niezależnym, samodzielnym na miarę swoich możliwości dorosłym człowiekiem” (z Autoreferatu). Dostrzega potencjał w reakcjach na głos i aktywnym poszukiwaniu jego źródła, wokalizacjach w celu sprowokowania kontaktu i gestach sytuacyjnych. We wszystkich zaprojektowanych przez siebie badaniach dba o opracowanie strategii zaspokajania potrzeb dziecka z chorobą rzadką. Dotyczą one m. in. stymulowania i rozwijania aktywności dziecka z elementami współpracy i komunikacji na miarę dziecięcych możliwości lub za pośrednictwem metod wspomagania komunikacji, takich jak PECS czy eyetracking, wzbogacania leksyki podczas codziennych czynności, rozpoznawania i wyrażania emocji za pomocą komunikacji AAC.

Podsumowując, z opisu tych podejść badawczych, łatwo zauważyć konsekwencję obszarową, która pozwoliła Habilitantce osiągnąć ciągłość i spójność dociekań badawczych oraz jej gotowość do doskonalenia nie tylko warsztatu pisarskiego, ale przede wszystkim ciągłą potrzebę poszukiwania nowych źródeł i inspiracji.

Informacja o wykazywaniu się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

W latach 2020-2021 Habilitantka prowadziła badania w ramach projektu „Komunikacja funkcjonalna dzieci ze zdiagnozowanym zespołem Cri du Chat (zespołem delecji Sp), który był realizowany przy współpracy z Sp-Society ze Stanów Zjednoczonych Ameryki. Efektem tej współpracy jest tekst opublikowany w monografii zbiorowej. Habilitantka zamierza także opublikować dwa artykuły w punktowanych czasopismach zagranicznych. Poruszane wątki prezentowała na XX Ogólnopolskiej Konferencji Naukowo-Szkoleniowej zorganizowanej przez Polskie Towarzystwo Logopedyczne oraz Katedrę Logopedii i Językoznawstwa Stosowanego UMCS w Lublinie.

Zainteresowania tematem wiodącym skłoniły Habilitantkę do poszerzania zdobytych kwalifikacji. Obszar edukacji przedszkolnej, logopedii, diagnozy i terapii pedagogicznej, surdo-, tyflo- i oligofrenopedagogiki rozszerzyła o dwa aspekty: medyczny i pielęgnacyjny (stąd pomysł na studia licencjackie na kierunku pielęgniarstwo).

Wniosek końcowy

Dorobek doktor Agnieszki Kamyk-Wawryszuk nacechowany jest zasługującym na podkreślenie zainteresowaniem obszarami: (1) dziecka z chorobą rzadką w roli ucznia oraz (2) mową i komunikacją dziecka z chorobą rzadką. Dopełniają one tematycznie wiodące osiągnięcie zgłoszone w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego. Doniesienia badawcze zostały opublikowane w znaczących czasopismach zagranicznych. Przedstawiona do oceny monografia, *Dzieci z rzadkimi chorobami neurologicznymi. Zasoby oraz potrzeby edukacyjne i komunikacyjne*, Bydgoszcz 2023, Wydawnictwo Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy jako główne osiągnięcie naukowe stanowi znaczny wkład w rozwój dyscypliny. W przedłożonej do recenzji monografii habilitacyjnej ujawnia się:

- osadzenie koncepcji badawczej na świadomie dobranym podłożu teoretycznym (przyjęty w pracy paradygmat teoretyczno-praktyczny został objaśniony),
- zdyscyplinowanie metodologiczne i dokładność w dopracowaniu projektu badań,
- wyważona argumentacyjnie analiza badawcza materiału empirycznego, w strategii postępowania badawczego.

Biorąc pod uwagę treść monografii, wskazanej jako główne osiągnięcie naukowe wraz z wnioskiem o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego, pozytywnie oceniam wiodące osiągnięcie naukowe i inne osiągnięcia naukowo-badawcze doktor Agnieszki Kamyk-Wawryszuk. Stwierdzam, że przedstawiona do oceny monografia habilitacyjna nie budzi zastrzeżeń pod względem jakościowym i stanowi znaczny wkład w rozwój dyscypliny w myśl art. 219 ust. 1 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. (Dz. U. z 2018 r., poz. 1668). **Tym samym wnoszę o nadanie Kandydatce stopnia doktora habilitowanego nauk społecznych, w dyscyplinie pedagogika.**